

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНО-ВИРАЗНОГО МОВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ СПРИЙМАННЯ ТВОРІВ ЖИВОПИСУ

(Северин К. В., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Омеляненко А. В., кандидатка педагогічних наук, доцентка)
Бердянський державний педагогічний університет, м. Бердянськ, Україна

Однією з найважливіших проблем становлення особистості дитини є розвиток її розмовного, живого мовлення, наповненого емоційним змістом. В даний час впровадження загальної диджиталізації та комп'ютеризації збіднює мовлення дитини. У ситуації, що склалася, заповнити дефіцит емоційного та виразного мовлення дитини може допомогти залучення її вже з дошкільного віку до творів мистецтва (художніх картин, поезії, музики).

Проблема виразності мовлення досліджується лінгвістами (О. Аматьєва, О. Ахманова, М. Бабич, Б. Головін) в загальному аспекті культури мовлення; психологами (В. Артемова, К. Ізард, О. Ковальов, С. Рубінштейн, А. Чебикін, П. Якобсон) в межах психології емоцій, де виражальні засоби мови вивчаються поряд з іншими засобами зовнішнього прояву емоцій; в соціальній психології, де засоби мовної виразності розглядаються як засоби спілкування (Г. Андреева, С. Кулачківська, О. Кульчицька, М. Лісіна, Т. Репіна). Вербальні засоби виразності у звуковій культурі мовлення виступили об'єктом досліджень багатьох вчених С. Боднар, Б. Головін, Г. Дідук, Г. Колшанський, Л. Кулибчук, О. Потебня, Ю. Руденко, Є. Соцька [2, 4]. Невербальні засоби виразності в лінгвістиці вивчалися у дослідженнях Б. Успенський, Г. Колшанський, А. Піз, Л. Шкаріна [5].

У дослідженнях вчених О. Білан, А. Богуш, О. Запорожець, В. Котляр, Б. Теплов, Є. Фльоріна підкреслюється, що тільки за умови цілеспрямованого навчання дітей дошкільного віку сприймати твори живопису, а саме репродукції художніх картин, відбувається розуміння символічного змісту творів образотворчого мистецтва [1, 2, 3]. Діти співвідносять сприйняття зі створенням словесного образу, висловлюючи емоції за допомогою вербальних і невербальних засобів мовлення.

На формульованому етапі була розроблена експериментальна модель формування емоційно-виразного мовлення у дітей старшого дошкільного віку в процесі сприйняття репродукцій художніх картин. Розроблена модель включала чотири взаємопов'язані етапи: когнітивно-збагачувальний, репродуктивно-діяльнісний, комунікативно-креативний, оцінно-експресивний.

У теоретичну основу експериментального дослідження покладено: теорію комунікативно-мовленнєвої діяльності, взаємозв'язок вербального і невербального спілкування в комунікативно-мовленнєвій діяльності, принципи навчання рідної мови, теорію креативності, вчення психологів про процес розуміння.

Педагогічними умовами формування емоційно-виразних засобів мовлення старших дошкільників у процесі сприйняття репродукцій художніх картин виступили: взаємозв'язок (інтерація) навчально-мовленнєвої, художньо-мовленнєвої й образотворчої діяльності дітей; збагачення лексичного запасу дітей вербальними і невербальними емоційно-виразними засобами мовлення в

комунікативно-мовленнєвій діяльності; застосування творчої імпровізації в комунікативно-мовленнєвій діяльності з репродукціями художніх картин.

На першому, когнітивно-збагачувальному, етапі дослідження дітей знайомили з репродукціями художніх картин. До кожної картини були складені тематичні словники образних виразів, слів, а також підібрані уривки віршів, прислів'я, приказки. Про кожного художника було дібрано автобіографічний матеріал і адаптовано до вікового сприйняття дошкільників.

Метою другого, репродуктивно-діяльного, етапу було навчання дітей використовувати емоційно-виразні засоби мовлення в процесі сприйняття репродукцій художніх картин на різних видах занять (художня література, розвиток мовлення, ознайомлення з природою, з суспільним довкіллям, інтегровані заняття) та позанавчальній діяльності (художні студії, вернісажі).

Метою третього, комунікативно-креативного, етапу було занурення дітей в активну творчу комунікативно-мовленнєву діяльність з репродукціями художніх картин в позанавчальній діяльності (художня студія, в якій діти експериментальної групи були екскурсоводами – розповідали дітям контрольної і середньої груп про картини і свої малюнки).

Метою заключного, четвертого, оцінно-експресивного етапу було залучення дітей до оцінно-мовленнєвої діяльності за змістом репродукцій художніх картин, яка здійснювалася під час прослуховування записів екскурсоводів, проведення конкурсів, літературних вечорів, вечорів поезії та на заняттях по ознайомлення з художньою літературою.

Отримані дані заключного етапу експерименту показали в експериментальній групі значні позитивні зміни кількісної та якісної характеристик рівнів сформованості емоційно-виразного мовлення старших дошкільників у процесі сприйняття репродукцій художніх картин.

Отже, результати дослідження підтвердили ефективність розробленої експериментальної методики з формування емоційно-виразних засобів мовлення старших дошкільників при сприйнятті репродукцій художніх картин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білан О.І. Навчання дітей старшого дошкільного віку розповіді за ілюстраціями. Одеса: Поліграф, 2013. 120 с.
2. Богуш А. М., Руденко Ю. А. Збагачення словника дітей старшого дошкільного віку експресивною лексикою народних казок. Одеса: Поліграф, 2015. 251 с.
3. Котляр В.П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей. К.: Кондор, 2006. 200 с.
4. Соцька Є. П. Емоційно-виразні засоби мовлення. *Науковий вісник ПДПУ ім. К. Д. Ушинського*: Зб. наук. пр. Одеса, 2005. № 9-10. С. 122-126.
5. Шкаріна Л.Ф. Ознайомлення дітей з творами живопису. *Дошкільне виховання*. 2016. №1. С.18-20.